

**T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNE
YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

**A STUDY FOR DEVELOPING ATTITUDE SCALE TOWARDS
HISTORY OF TURKISH REVOLUTION AND KEMALISM
COURSE**

*Sezgin ELBAY**
*Erdoğan KAYA***

Özet:

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, genel olarak bireylerin toplumsal hafızasını oluşturmaya katkı sunmaktadır. Bununla birlikte bu dersten, milli değerlere karşı olumlu tutumlar kazandırması da beklenmektedir. Bu amaçla derse yönelik tutumları belirlemek için çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Ancak bu ölçeklerin, tutumları belirlemede işlevsel katkıları bulunmasına rağmen; bazı açılardan da sorunlu olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; 8. sınıf öğrencilerinin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik tutumlarını saptamak için, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek ve buna yönelik yorumlama rehberi oluşturmaktır. Araştırma tarama modelinde olup, katılımcıları random tabakalı örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu çerçevede Sakarya'da, MEB'in hizmet alanlarına göre ayırdığı ortaokullar, şans yoluyla belirlenmiştir. Belirlenen ortaokullarda 951 öğrenciye ulaşılmıştır. Ancak 62 öğrencinin ölçekte yer alan maddeleri sistematik olarak cevapladığı saptanmıştır. Bu sebeple 889 öğrencinin cevapları analiz edilmiştir. Analiz aşamasında ölçeğin önce yapı geçerliği incelenmiştir. Bu amaçla faktör yapısını belirlemek için keşfedici (EFA) ve yapı geçerliğini test etmek için de doğrulayıcı faktör analizleri (CFA) yapılmıştır. Ardından güvenilirlik ve madde analizi çalışmaları yapılmıştır. Araştırmanın verileri, SPSS 22 ve AMOS 23 istatistik paket programlarıyla analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda, ölçeğin 22 maddeden ve 4 boyuttan oluşan bir faktör yapısına sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, Keşfedici Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Güvenirlik Analizi.

Abstract:

The History of Turkish Revolution and Kemalism course contributes to creation of the social memory of individuals in general. However, this course is expected to provide positive attitudes towards national values. For this purpose, various scales

* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Eskişehir / Türkiye sezgin_elbay@hotmail.com

** Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Eskişehir / Türkiye erkaya@anadolu.edu.tr

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism Course

have been developed to determine attitudes towards the course. However, although these scales have functional contributions in determining attitudes; they were found to be problematic in some respects. In this context, the aim of the research is to develop a valid and reliable measurement tool to determine the attitudes of 8th grade students towards Revolution History and Kemalism course and to create an interpretation guide for it. The research was in a screening model and the participants were selected by random stratified sampling. In this context, secondary schools in Sakarya, which are separated according to the service areas of the Ministry of Education, have been determined by chance. The scale was applied to 889 students in the selected secondary schools. The data of the study was analyzed with SPSS 22 and AMOS 23 statistical package programs. In the analysis phase, the construct validity of the scale was first examined. For this purpose, exploratory (EFA) was used to determine factor structure and confirmatory factor analysis (CFA) was used to test construct validity. Subsequently, reliability and item analysis studies were initiated. As a result of these analyzes, the scale was determined to have a factor structure consisting of 22 items and 4 dimensions.

Keywords: T.R. Revolution History and Kemalism Course, A Study For Developing Attitude Scale, Exploratory Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis, Reliability Analysis.

Giriş

Uluslar insanlar gibi hafızaları ile yaşayabilir ve geleceğe güvenli bir şekilde yürüyebilirler. Dolayısıyla hafıza kaybı yaşayan, geçmişini hatırlayamayan bir insan, bugün ve geleceğini bilinçli olarak oluşturamayabilir. Bu bağlamda tarihini bilmeyen, tarihine gerekli değeri vermeyen uluslar da, günümüzün sorunlarını çözemedikleri gibi, geleceklerini de istedikleri gibi inşa edemeyebilirler (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 2009). Bu bağlamda toplumsal hafıza kazandırmada, bireylerin kendi tarihlerini bilmeleri gerekebilir.

Devletlerin kendi yurttaşlarına, uluslarının tarihini, devletlerinin kuruluşunu, kurucularını ve yönetim biçimini öğretmeye çalışmaları yerinde olabilir. Bu sebeple adı geçen konularla ilgili, bazı derslerin öğretim programına konulması gerekebilir (Ünal ve Halaçoğlu, 1997, s. 1). Ortaokullar için bu derslerden en öncelikli olanı, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi olabilir. Sekizinci sınıftan itibaren bu ders öğretilmeye başlanmaktadır.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik geliştirilen öğretim programında, dersin amaçları özel amaçlar bölümünde belirtilmiştir. Bu özel amaçlardan ilk üçü: Atatürk'ün çok yönlü kişiliğini öğrenerek karakter özelliklerini model almaları, Millî Mücadele örneğinden hareket ederek Türk milletinin millî birlik ve beraberlik anlayışı içerisinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik değerleriyle birçok zorluğun üstesinden gelebileceğini

kavramaları, Türk Millî Mücadelesi ve inkılabının, millî ve evrensel niteliklerini anlamaları (MEB, 2018, s. 8) şeklindedir. Buna koşut olarak Türk milletinin 1919-1922 yılları arasındaki var oluş savaşımı ve Mustafa Kemal Atatürk gerçeğini, gelecek kuşaklara tanıtmak ve onları bu konularda aydınlatmaktır (Selvi, Şahin ve Demir, 2006, s. 3).

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi yalnızca Milli Mücadele tarihini aktarmak değildir. Aynı zamanda çağdaşlaşma yolunda atılan adımların ve yenilik hareketlerinin toplumsal, siyasi, hukuki ve iktisadi arka planıyla beraber açıklanmasıdır. Buna koşut olarak, bu dersin amacının, temelde çağdaş Türkiye yolunda atılan adımların ve Türkiye'nin tarihsel gelişim sürecinin öğretilmesi olduğu da (Akyüz, 2000) ifade edilmektedir. Bu açıklamalardan anlaşılabilirliği gibi; Milli Mücadele, inkılaplar, gelişme ve çağdaşlaşma gibi kavramların öncelikli olarak işlenmesi, Türk gençliğinin bu konulara yönelik farkındalık seviyesinin artırılması esas amaçtır (Doğanay ve Açıkse, 2006, s. 9). Bu bağlamda yeni bir ulus oluşturma projesine uygun olarak, bu dersin amaçlarının oluşturulduğu söylenebilir. Öğrencilere bu amaçla vatandaşlık aktarımı yapılırken, onların duyuşsal karakteristikleri de göz önünde bulundurulabilir. Çünkü bu dersten beklenen amaçlara ulaşılması için öğrencilerin duygularını da harekete geçirmek gerekebilir.

Duyuşsal değişkenlerin taşınması gereken belli başlı özellikler bulunmaktadır. Bunlar: yoğunluk, yön ve amaçtır (Malmivuori, 2001, s. 12). Bu özelliklerden yoğunluk, duyuşsal değişkenin derinliği ve kuvvetini yansıtırken; yön, değişkenin olumlu, olumsuz veya yansız oluşunu ifade etmektedir. Amaç ise hedefine varmış düşünce, duygu veya davranışın amacını belirlemektedir. Amaç duygusundan yoksun bir duyuşsal özellik, eylemsel olarak gösterilemeyebilir. Aynı zamanda bu durum duyuşsal özelliğin diğer özellikleri açısından da doğru olabilir. Duyuşsal alan değişkenlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde ise (Abak, Eryılmaz ve Fakıoğlu, 2002; Bloom ve Beckwith, 1989; Sapancı, 2005; Yavuz, 2006; Yurdağül, 2005), bu araştırmaların akademik başarı ile tutum arasındaki ilişkinin saptanmasına yönelik olduğu görülmektedir.

Tutum birey, yer, olay, eşya veya düşüncelere karşı olumlu veya olumsuz karşılık verme olarak ifade edilebilir (Simpson vd., 1994, s. 212). Bununla birlikte tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç unsurdan oluştuğu söylenmektedir (Balaban-Salı, 2006, s. 137; Morgan, 2005, s. 363; Thompson ve Mintzes, 2002, s. 646). Öte yandan tutumların oluşumunda her üç bileşenin birbirine etkileri konusunda alanyazında net bilgilere rastlanmamıştır. Bununla birlikte sadece bir bileşenin bile tek başına rolünün bulunabileceği belirtilmektedir (Pooley ve O'Connor, 2000, s. 712-713).

Bireyler belli bir konu, kişi veya objeye yönelik tutumlara doğuştan sahip olmazlar; tutum nesnelere öğrenme (Balaban-Salı, 2006, s. 139) deneyimleriyle kazanırlar. Başka bir ifadeyle tutumlar büyük oranda şartlanma deneyimleriyle oluşmaktadır (Morgan, 2005, s. 85). Bununla birlikte tutumlar, açık bir şekilde gözlenemeyebilir. Dolayısıyla tutumlar ölçülürken, kişilerin kendi fikir ve hislerini ifade etme biçimlerinin eş zamanlı gözlemlenmesinde yarar olabilir (Turgut, 1990, s. 155). Her zaman davranışa dönüşmesi gerekmeyen; ama davranışa yön verdiği bilinen tutumların belli başlı karakteristik nitelikleri şu şekilde ifade edilebilir (Balaban-Salı, 2006, s. 136-138):

Tutum gizil bir değişkendir: Tutumlar, doğrudan gözlemlenebilme özelliğine sahip değildir; ancak davranışlardan çıkarılabilir. Bundan dolayı tutumlar, bireyin tepkileriyle yakından ilişkili olmaktadır.

Tutumlar nesnelere birlikte var olur: Bireylerin nesne, olay ve davranışlara karşı tutumları vardır. Bir başka deyişle, hem somut hem de soyut kavramlara ilişkin tutum geliştirilebilir.

Tutumların yönleri vardır: Bireyler tutum nesnesine karşı olumlu veya olumsuz bir tavır takınabilir ve bu durum bireylerin tepkilerine yansiyabilir. Bununla birlikte bireyler nesnelere karşı nötr de olabilirler.

Tutumların duyuşsal, bilişsel ve davranışsal unsurları bulunur: Kişilerin herhangi bir durum, birey veya konuya dair tutumu; o durum, birey veya konu hakkındaki bilgi, değer ve inançlarını kapsamaktadır. Herhangi bir kişi tecrübeleri sonucu bilgi kazanır ve bu bilgi sayesinde duruma ilişkin tutum oluşturabilir. Kısacası bir kişinin herhangi bir nesneye karşı tutumu; ne düşündüğü, neye inandığı, ne hissettiği ve nasıl hareket ettiğinin bir sentezidir.

Tutumlar durağan olabildiği gibi süreklidir de: Tutumlar devamlı değişen bir yapıya sahip olmayabilir. Bununla birlikte tutumların çelişki ve dalgalanmaya karşı, belli bir direnç noktası bulunmaktadır. Tutumu düşünceden ayıran en temel özelliklerden biri, durağan yapısıdır. Çünkü düşünce daha geçici ve değişime açıktır. Öte yandan değerler ise, tutumlara göre daha durağan ve değişime daha çok direnç gösterme eğilimindedir.

Tutumlar, bir derse yönelik öğrenci başarısını etkileyen değişkenlerden biri olabilir (Anderson ve Krathwohl, 2001). Dolayısıyla T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin hedeflerini kazandırmak için, öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarının olumlu yönde olması gerekebilir. Bu amaçla T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin tutum ölçekleri geliştirilmiştir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik çeşitli tutum ölçekleri bulunmaktadır. Bu bağlamda Altıkulaç (2008), 20 maddelik bir

tutum ölçeği geliştirmiştir. Ancak bu çalışmada, ölçeğin geçerliğine ilişkin bilgilere rastlanılmamıştır. Köçer ve Demir ise (2009), yükseköğretim öğrencilerinin, Atatürk ilke ve inkılaplarına yönelik tutumlarını saptamak için tutum ölçeği geliştirmişlerdir. Palaz'ın (2010) geliştirdiği ölçeğin ise, ölçek geliştirmede belirlenen bazı aşamalara (Brownlow, 2004) uymadığı saptanmıştır. Çiftçi (2012) ise, 31 maddeden oluşan güvenilirliği (Alpha değeri 0,82) yüksek bir ölçek geliştirmiştir. Öte yandan bu çalışmada madde ayırt ediciliğine ilişkin herhangi bir bilgi verilmezken, doğrulayıcı faktör analizine ait bulgular paylaşılmamıştır. Yeşiltaş ve Yılmaz'ın (2015) geliştirdikleri ölçekte ise, keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış olmasına rağmen, standart regresyon katsayıları ve ölçekten alınan puanların yorumlanması hakkında bir bilgiye rastlanılmamıştır.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin tutumu ölçmek için geliştirilen ölçekler incelendiğinde, bunların alanyazına katkı sağladığı söylenebilir. Bununla birlikte bu ölçeklerde birtakım sorunların olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu derse yönelik tutumları belirlemek için, daha geçerli ve güvenilir bulgulara gereksinim olabilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; ortaokul T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek ve öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarının saptanmasına yardımcı olmaktır. Buna ek olarak ölçek puanlarının yorumlanmasına ilişkin bir yönerge sunmaktır.

1. YÖNTEM

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline uygun olarak desenlenmiştir. Tarama modeli bir grubun belirli ve genel özelliklerini belirlemek amacıyla verilerin toplanmasını amaçlayan (Büyüköztürk vd., 2015, s. 177) bir modelidir.

1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Sakarya'nın il merkezi ve ilçelerinde öğrenim gören 480 kız ve 471 erkek olmak üzere toplam, 951 8. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma grubunun sayısının belirlenmesinde Tavşancıl (2002), Comrey ve Lee'nin (1992) faktör analizi için belirlediği kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre Tavşancıl (2002), çalışma grubu büyüklüğünün, ölçekteki madde sayısının en az 5 katı kadar olması gerektiğini belirtmiştir. Comrey ve Lee (1992) ise faktör analizi yapılacak bir çalışma grubunun büyüklüğünü; "50" çok kötü, "100" kötü, "200" orta, "300" iyi, "500" çok iyi ve "1000 ve fazlası" mükemmel olarak değerlendirmiştir.

Örnekleme belirleme yöntemi olarak, random tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna uygun olarak, MEB'in okullar için belirlediği

hizmet alanlarından, okullar şans yoluyla seçilmiştir. Dolayısıyla çalışma, farklı hizmet alanlarına sahip olan okullarda gerçekleştirilmiştir.

1.2. Tutum Ölçeği Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirmede manidar ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için, çalışma grubunun ölçeğin deneme formunda bulunan madde sayısından en az 5 kat fazla olması gerekmektedir (Anderson ve Gerbing 1988, s. 427). Ölçeğin ön deneme formu 951 kişilik çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu formda 34 madde bulunmaktadır. Dolayısıyla ön deneme formunda bulunan madde sayısının yaklaşık 28 katı kadar öğrenci, çalışma grubuna dâhil edilmiştir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik geliştirilen tutum ölçeği, öğrencilerin derse karşı duyuşsal özelliklerini ölçmeye yarayan likert tipi bir ölçektir. Tutum ölçekleri için tepki kategorileri; “Tamamen Katılıyorum”dan; “Hiç Katılmıyorum”a doğru 5’li bir derecelendirmeye tabi tutulabilir (Dunn-Rankin, 2004; Tavşancıl, 2005). Bu çalışmada ölçek derecelemesi şu şekildedir: “Hiç Katılmıyorum: 1”, “Katılmıyorum: 2”, “Kısmen Katılıyorum: 3”, “Katılıyorum: 4” ve “Tamamen Katılıyorum: 5”. Ölçekte belirlenen olumsuz maddelerin yanıtları “Tamamen Katılıyorum: 1” den “Hiç Katılmıyorum: 5”e, “Katılıyorum: 2” den “Katılmıyorum: 4”e doğru ters yönde yeniden (recode) kodlanmıştır (Karasar, 2016). Ölçek geliştirmeye dair alanyazın gözden geçirildiğinde, ölçek geliştirme aşamaları şu şekildedir (Dunn-Rankin, 2004; Karasar, 2016; Tavşancıl, 2005):

1. Alanyazın Taramasına Dayalı Olarak Denemelik Madde Havuzunun Oluşturulması
2. Uzman Görüşü Alınması
3. Pilot Uygulamanın (Ön Deneme) Yapılması
4. Ölçek Taslağının Çalışma Grubuna Uygulanması
5. Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarının Yapılması.

1.3. Denemelik Madde Havuzunun Oluşturulması

Ölçek geliştirme sürecinin ilk aşaması, ölçek hangi alanda geliştirilecekse, ona yönelik alanyazın taraması yapmak ve buna dayalı olarak denemelik madde havuzunu oluşturmaktır. Tutum maddeleri yazılmadan önce tutum konusunda alanyazın taraması yapılarak, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik geliştirilen tutum ölçekleri (Altıkulaç, 2008; Çiftçi, 2012; Köçer ve Demir, 2009; Yeşiltaş ve Yılmaz, 2015) ve bu dersin öğretim programı (MEB, 2018) incelenmiştir. Bu verilerden yararlanılarak tutumla ilgili 85 madde yazılmıştır. Maddeler, yanıtlayanların “onaylama”

eğilimlerini dengelemek için (Tavşancıl, 2005) 44'ü olumlu, 41'i olumsuz olarak hazırlanmıştır.

1.4. Uzman Görüşü Alınması

Bu aşamada, denemelik madde havuzunda yer alan maddeler; öğrenci seviyesine, tutum ölçmeye, dersin özel amaç ve kapsamına, yazı, dil ve anlatıma ve araştırmanın amacına uygunluk gibi ölçütler göz önünde bulundurularak uzmanlar tarafından incelenmiştir. Uzmanların uygun bulmadığı maddeler, ölçekten çıkarılmış ve ölçek maddeleri 45'e düşürülmüştür. Tablo 1'de maddeleri inceleyen ve eleştiren uzmanlara ait özellikler sunulmaktadır.

Tablo 1: Uzman Grubunun Demografik Özellikleri

Kıdem	Cinsiyet	Unvan	Uzmanlık Alanı
20	Bay	Doç. Dr.	Sos. Bil. Eğitimi
5	Bayan	Dr. Öğrt. Üy.	Sos. Bil. Eğitimi
5	Bayan	Dr. Öğrt. Üy.	Sos. Bil. Eğitimi
3	Bayan	Dr. Öğrt. Üy.	Sos. Bil. Eğitimi
8	Bayan	Arş. Gör. Dr.	Sos. Bil. Eğitimi
20	Bay	Öğretmen	Sos. Bil. Öğrt.
18	Bay	Öğretmen	Sos. Bil. Öğrt.
6	Bay	Öğretmen	Sos. Bil. Öğrt.
6	Bay	Öğretmen	Sos. Bil. Öğrt.
3	Bayan	Öğretmen	Türkçe Öğrt.
6	Bay	Öğretmen	Türkçe Öğrt.
6	Bayan	Dr. Öğrt. Üy.	Eğt. Ölçme ve Değ.

1.5. Pilot Uygulamanın Yapılması

Uzman görüşü doğrultusunda belirlenen maddeler bir form haline getirilmiştir. Ardından bu form 8. sınıfta öğrenim gören 28 öğrenciye verilerek, öğrencilerden kendilerine yakın gelen ifadelere 'X' işareti koymaları istenmiştir. İşaretlenen tüm maddeler, faktör analizine tabi tutulmuş ve bazı maddeler taslak ölçekten çıkarılırken, bazı maddeler taslak ölçeğe eklenmiştir. Bu işlemde hemen sonra maddeler uzman kanı ve eleştirilerine uygun olarak yeniden düzenlenmiş ve ölçek 34 maddeye düşürülerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

1.6. Ölçeğin Çalışma Grubuna Uygulanması

Taslak ölçek Sakarya kent merkezi (Adapazarı) ve ilçelerinde (Ferizli ve Serdivan) öğrenim gören 923, 8. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Okullar belirlenirken, MEB'in hizmet alanları çizelgesinden yararlanılarak, tüm

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism
Course

hizmet alanlarındaki okullara (3. hizmet alanı dışında) şans yoluyla ulaşılmıştır.

1.7. Verilerin Toplanması

Denemelik ölçek formu uygulanmadan önce, T.C. Sakarya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ölçek uygulama izni alınmıştır (07.05.2019 tarih ve 29065503-44-E.8979015 sayılı karar doğrultusunda). Araştırmanın verileri, 2019 yılının Mayıs ayında toplanmıştır. Çalışma grubuna araştırmanın amacı, rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenleri tarafından açıklanarak (rehber öğretmenlerin olmadığı okullarda branş öğretmenleri açıklama yapmıştır) denemelik form, sınıfta uygulanmıştır.

1.8. Verilerin Analizi

Araştırma verilerini analiz etmek amacıyla, keşfedici faktör analizi (EFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (CFA) yapılmıştır. Güvenirlik için madde-test puanı korelasyonları, iç tutarlık katsayısı ve Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Bunlara ek olarak maddelerin alt ve üst % 27'lik grupları ayırt edip etmediğini sınamak için, bağımsızlık örneklem t- testi yapılmıştır. Araştırmanın verileri, SPSS 22 ve Amos 23 istatistik paket programları ile bilgisayarda analiz edilmiştir.

2. BULGULAR

Analizler doğrultusunda elde edilen veriler; (i) Verilerin faktör analizine uygunluğunun incelenmesi, (ii) Faktör deseninin belirlenmesi, (iii) Doğrulayıcı faktör analizi, (iv) Güvenirlik çalışmaları ve (v) Geliştirilen ölçeğin puan dağılımı, başlıkları altında sunulmuştur.

2.1. Verilerin Faktör Analizi İçin Uygunluğunun İncelenmesi

Çalışma grubundan elde edilen verilerin keşfedici (açımlayıcı) faktör analizine uygun olup olmadığı, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi ile ortaya çıkarılabilir (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2012; Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008). K.M.O değerinin 0,70'e eşit veya 0,70'den büyük olması, ölçekteki her bir değişkenin, diğer değişkenler tarafından iyi bir şekilde tahmin edilebileceği anlamına gelmektedir. Değerlerin 0 ya da 0'a yakın çıkması durumunda, korelasyon dağılımında, bir dağınıklık olduğu çıkarımı yapılmakta ve bu değerlere dayalı olarak yorum yapılamamaktadır. K.M.O. değerinin 0,50'den büyük olması halinde ise faktör analizine devam edilebilmektedir (Çokluk vd., 2012, s. 207).

Tablo 2: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Faktörleştirilebilmesine İlişkin Veriler

KMO ve Bartlett's Testi

Kaiser-Mayer-Olkin Örneklem Ölçüm Değer Yeterliği		,967
Bartlett Testi	Ki Kare	13878,661
	Sd	561
	Sig.	,000

Örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye uygunluğunu belirlemek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Tablo 2'deki analiz sonucunda, KMO değerinin 0,967 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için "mükemmel derecede yeterli" olduğu sonucuna ulaşılabılır (Brownlow, 2004). Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ki-kare değerinin anlamlı olduğu da söylenebilir ($X^2_{(561)}= 13878,661$; $p<.01$). Bu bulgulara göre verilerin faktörleştirilebileceği kabul edilmiştir (Child, 2006; Pett, Lackey ve Sullivan, 2003).

2.2. Faktör Deseninin Belirlenmesi

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik tutum ölçeğinin faktör desenini ortaya çıkarmak için, faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi; döndürme yöntemi olarak da dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) seçilmiştir (Walkey ve Welch, 2010). Keşfedici faktör analizinde, faktör yük değerleri için alt kesme noktası 0,30 olarak belirlenmiştir.

Faktör Sayısının Belirlenmesi: Maddeler arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilecek faktör sayısını belirleyebilmek amacıyla, yamaç birikinti grafiği, özdeğer ve varyans yüzdelerinden yararlanılmıştır (Çokluk vd., 2012). Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde 10 maddenin (5. , 7. ,10. , 11. , 12. , 15. , 16. , 21. , 25. , 26.) birden fazla faktöre yük verdiği ve bu faktör yük değerleri arasındaki farkın 0,10'dan az olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, bu maddeler binişik madde olarak değerlendirilerek, ölçekten teker teker çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Analizler sonucunda 34 maddelik ölçek, 24 maddeye düşürülmüştür. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra ise, önce binişik olarak görülen bazı maddelerin (7., 10., 11. ve 12.), bu durumlarının ortadan kalktığı saptanmıştır. Buna ek olarak, standart regresyon değeri 0,5'in altında olan bir madde (8.), ölçekten çıkarılmıştır. Tüm bu düzeltmelerden sonra, ölçek 22 maddelik yapıya kavuşmuştur.

Maddeler çıkarıldıktan sonra, 22 maddeye ilişkin faktör analizi tekrarlanmıştır. Yapılan keşfedici faktör analizi sonucuna göre, öz değeri 1'den büyük 4 faktör bulunmaktadır. Döndürme öncesinde 22 maddenin tamamının 1. faktör yük değerleri 0,601 ve üzerinde, 1. faktörün açıkladığı

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

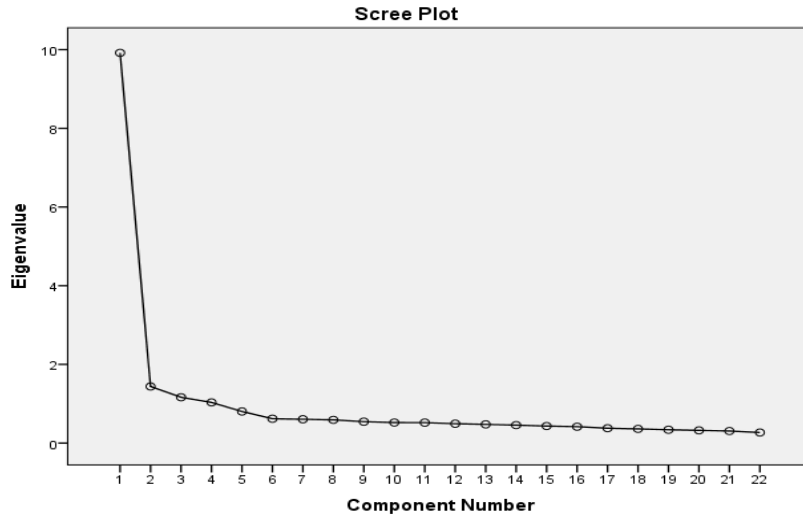
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism Course

varyans ise % 45,087'dir. İkinci faktörün yük değerleri 0,568 ve üzerinde, açıkladığı varyans ise % 6,540'dır. Üçüncü faktörün yük değerleri 0,598 ve üzerinde, açıkladığı varyans ise % 5,292'dir. Dördüncü faktörün yük değerleri 0,722 ve üzerinde, açıkladığı varyans ise % 4,699'dur. Döndürme sonrasında elde edilen faktör yapısı ise, Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Faktör Yapıları (Döndürülmüş Varyans Değerleri)

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
Faktör 1	5,771	26,232	26,232
Faktör 2	3,385	15,388	41,620
Faktör 3	2,726	12,389	54,009
Faktör 4	1,674	7,610	61,619

Döndürme sonrasında birinci faktörün; % 26,232, ikinci faktörün; % 15,388, üçüncü faktörün; % 12,389 ve dördüncü faktörün ise % 7,610 oranında varyansa katkı yaptığı görülmüştür. Belirlenen 4 faktörün toplam varyansa yaptıkları katkı ise, % 61,619'dur. Bu oran çok faktörlü desenler için yeterli kabul edilebilir (Brownlow, 2004; Fabrigar ve Wegener, 2011). Faktör yapıları, yamaç birikinti grafiğinde de görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Faktör Sayısına İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği

Dikey ekseninde özdeğerlerin, yatay ekseninde ise faktörlerin (bileşen) bulunduğu yamaç birikinti grafiğine bakıldığında, yüksek hızlı düşüşün 5. noktadan sonra azaldığı söylenebilir. Birinci noktadan sonra görülen iniş eğilimi, varyansa yapılan katkı derecesinde noktalarla gösterilmektedir ve iki nokta arasındaki her aralık bir faktör demektir (Çokluk vd., 2012). Dördüncü noktadan sonra faktörlerin varyansa yaptıkları katkının azalma eğiliminde ve ek varyansların katkılarının birbirine oldukça yakın olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda özdeğer, varyans yüzdeleri ve yamaç birikinti grafiğinden elde edilen veriler doğrultusunda, analizlerin 4 faktörlü yapı üzerinde yapılması uygun bulunmuştur.

Faktör Maddelerinin Belirlenmesi: Maddelerin hangi faktörde daha yüksek korelasyon gösterdiğini belirlemek için, döndürülmüş bileşenler matrisi (rotated component matrix) oluşturularak, maddelerin binişiklik ve faktör yük değerlerinin, kabul edilen düzeylerde olup olmadığına bakılmıştır (tablo 4). Bir maddenin binişik olarak değerlendirilebilmesi için, iki durumun gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, bir maddenin birden fazla faktöre yüksek düzeyde yük verip vermediği; ikincisi ise maddenin iki ya da daha fazla faktörde sahip olduğu yük değerleri arasındaki farkın .1'den ya da %10'dan küçük olmasıdır (Çokluk vd., 2012, s. 233).

Tablo 4: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Faktör Yapısı

Maddeler	Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri				Ortak Faktör Varyansı (h^2)
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	
M17	,752				,703
M18	,721				,608
M6	,710				,655
M24	,706				,601
M14	,686	,334			,645
M4	,681				,587
M13	,680				,648
M22	,630		,325		,596
M1	,606		,342		,593
M28	,601	,379			,513
M9		,725			,591
M10	,428	,657			,628

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism Course

M30	,341	,615			,517
M11	,381	,611			,617
M7	,409	,603			,575
M12	,361	,568			,492
M19			,825		,714
M20			,758		,656
M34	,411		,650		,614
M23	,301	,307	,598		,543
M32				,871	,782
M33				,722	,677

Keşfedici (açımlayıcı) faktör analizi sonucunda; M17, M18, M6, M24, M14, M4, M13, M22, M1 ve M28 maddelerinin 1. faktörde; M9, M10, M30, M11, M7 ve M12 maddelerinin 2. faktörde; M19, M20, M34 ve M23 maddelerinin 3. Faktörde; M32 ve M33 maddelerinin ise 4. faktör altında toplandığı ortaya çıkmıştır (bakınız tablo 4). Faktör yük değerlerinin; 1. faktör için ,601 ile ,752; 2. faktör için ,568 ile ,725; 3. faktör için ,598 ile ,825; 4.faktör için ,722 ile ,871 arasında değiştiği görülmektedir. Faktör yük değerleri büyüklük açısından değerlendirildiğinde, iyiden mükemmelere doğru olduğu söylenebilir (Comrey ve Lee, 1992; akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012, s. 194).

Tutum ölçeğinde yer alan maddelerin ortak faktör varyanslarının ,492 (M12) ile ,782 (M32) arasında değiştiği görülmektedir (tablo 4). Ortak faktör varyansının ,20'den büyük olmasından dolayı, değişkenler arasında homojenliğin sağlandığı söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Ayrıca tüm maddelere yönelik Skewness ve Kurtosis katsayıları -1,5 ile +1,5 arasında değişmektedir. Bu durum homojenliğe yönelik diğer bir kanıttır (Tabachnick ve Fidell, 2001).

2.3. Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları

Her bir maddenin geçerlik katsayısını açıklamaya yarayan, madde-test korelasyon değerleri tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (T.C.İTA) Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Madde-Test Korelasyon Değerleri

Faktörler	Maddeler																					
	7	18	6	24	14	4	13	22	1	28	9	10	30	11	7	12	19	20	34	23	32	33
1.boyut	,78	,69	,76	,70	,74	,70	,75	,70	,69	,61												
2.boyut										,53	,67	,56	,68	,64	,59							
3.boyut																,61	,60	,59	,55			
4.boyut																					,48	,48
Toplam	,75	,67	,73	,67	,74	,68	,74	,70	,71	,62	,49	,65	,57	,69	,66	,59	,44	,50	,57	,57	,32	,51

Tablo 5'te ölçekte bulunan maddelerin korelasyon katsayılarının ,759 ile ,328 arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerler, 16 maddenin orta düzeyde (0,30-0,70), 6 maddenin ise yüksek (0,70-1,00) düzeyde madde-toplam test korelasyonuna sahip olduğu (Brownlow, 2004) şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (T.C.İTA) Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Faktör Puanları Arasındaki Korelasyonlar

Faktörler	Korelasyon			
	Erinç	Değer	Motivasyon	Fayda
Erinç	1,000	0,870**	0,724**	0,568**
Değer	0,870**	1,000	0,654**	0,557**
Motivasyon	0,724**	0,654**	1,000	0,394**
Fayda	0,568**	0,557**	0,394**	1,000
Toplam	0,916	0,882	0,741	0,554

**p<,01

Tablo 6 incelendiğinde, erinç boyutu ile değer boyutu arasında 0,870; erinç boyutu ile motivasyon boyutu arasında 0,724 oranında yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu, değer boyutu ile motivasyon boyutu arasında 0,654; erinç boyutu ile fayda boyutu arasında 0,568; değer boyutu ile fayda boyutu arasında 0,557 oranında ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, erinç boyutu ile ölçek toplamı arasında 0,916; değer boyutu ile ölçek toplamı arasında 0,882; motivasyon boyutu ile ölçek toplamı arasında 0,741 ve fayda boyutu ile ölçek toplamı arasında 0,554 oranında bir korelasyon hesaplanmıştır. Bu bağlamda fayda boyutu ile ölçek toplamı arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin; erinç, değer ve motivasyon

boyutları ile ölçek toplamı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

2.4. Maddelere Yönelik Ayırt Edicilik İndeksleri

Ölçekte ye alan maddelerin ayırt edicilik gücünü belirlemek amacıyla, bağımsız örneklem t-testi işe koşulmuştur. Bu uygulamaya yönelik analiz sonuçları tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (T.C.İTA) Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Madde Analizi

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss.	t	p
Madde 1	Üst grup	240	4,8083	,39443	44,170	,000
	Alt grup	240	2,2292	,81409	44,170	,000
Madde 4	Üst grup	240	4,6000	,49092	72,048	,000
	Alt grup	240	1,3833	,48721	72,048	,000
Madde 6	Üst grup	240	4,6792	,46777	71,852	,000
	Alt grup	240	1,5000	,50104	71,852	,000
Madde 7	Üst grup	240	4,8083	,39443	82,773	,000
	Alt grup	240	1,4250	,49538	82,773	,000
Madde 9	Üst grup	240	4,6542	,47663	71,969	,000
	Alt grup	240	1,4500	,49853	71,969	,000
Madde 10	Üst grup	240	4,7833	,41283	80,366	,000
	Alt grup	240	1,4333	,49657	80,366	,000
Madde 11	Üst grup	240	5,0000	,00000	59,378	,000
	Alt grup	240	1,8917	,81097	59,378	,000
Madde 12	Üst grup	240	4,7667	,42384	77,879	,000
	Alt grup	240	1,4708	,50019	77,879	,000
Madde 13	Üst grup	240	4,8708	,33609	59,498	,000
	Alt grup	240	1,8125	,72193	59,498	,000
Madde 14	Üst grup	240	4,6667	,47239	70,971	,000
	Alt grup	240	1,5125	,50089	70,971	,000
Madde 17	Üst grup	240	4,6542	,47663	70,660	,000
	Alt grup	240	1,5000	,50104	70,660	,000
Madde 18	Üst grup	240	4,5208	,50061	71,742	,000
	Alt grup	240	1,3333	,47239	71,742	,000
Madde 19	Üst grup	240	5,0000	,00000	58,471	,000
	Alt grup	240	2,0583	,77940	58,471	,000
Madde 20	Üst grup	240	4,8292	,37715	82,345	,000
	Alt grup	240	1,4958	,50103	82,345	,000
Madde 22	Üst grup	240	4,8208	,38429	66,615	,000
	Alt grup	240	1,6583	,62709	66,615	,000
Madde 23	Üst grup	240	4,7583	,42899	77,410	,000
	Alt grup	240	1,4667	,49993	77,410	,000

Madde 24	Üst grup	240	4,3167	,69044	61,728	,000
	Alt grup	240	1,1750	,38076	61,728	,000
Madde 28	Üst grup	240	4,3792	,68607	76,304	,000
	Alt grup	240	1,0000	,00000	76,304	,000
Madde 30	Üst grup	240	4,5083	,50098	108,490	,000
	Alt grup	240	1,0000	,00000	108,490	,000
Madde 32	Üst grup	240	5,0000	,00000	81,146	,000
	Alt grup	240	1,5583	,65706	81,146	,000
Madde 33	Üst grup	240	5,0000	,00000	69,729	,000
	Alt grup	240	1,6958	,73409	69,729	,000
Madde 34	Üst grup	240	5,0000	,00000	110,777	,000
	Alt grup	240	1,4417	,49762	110,777	,000

Tablo 7’de, ölçekte bulunan tüm maddelerin, alt ve üst gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p<,01$). Bu bulgu; ölçekte yer alan tüm maddelerin kabul edilebilir düzeyde ayırt edicilik özelliğine sahip olduğunu göstermektedir (Brownlow, 2004).

2.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (T.C.İTA) dersine yönelik geliştirilen tutum ölçeğinin 4 faktörlü yapısının geçerliğini test etmek amacıyla, doğrulayıcı faktör analizi (CFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular, tablo 8 ve şekil 1’de özetlenmektedir.

Tablo 8: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (T.C.İTA) Dersine Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Uyum Değerleri

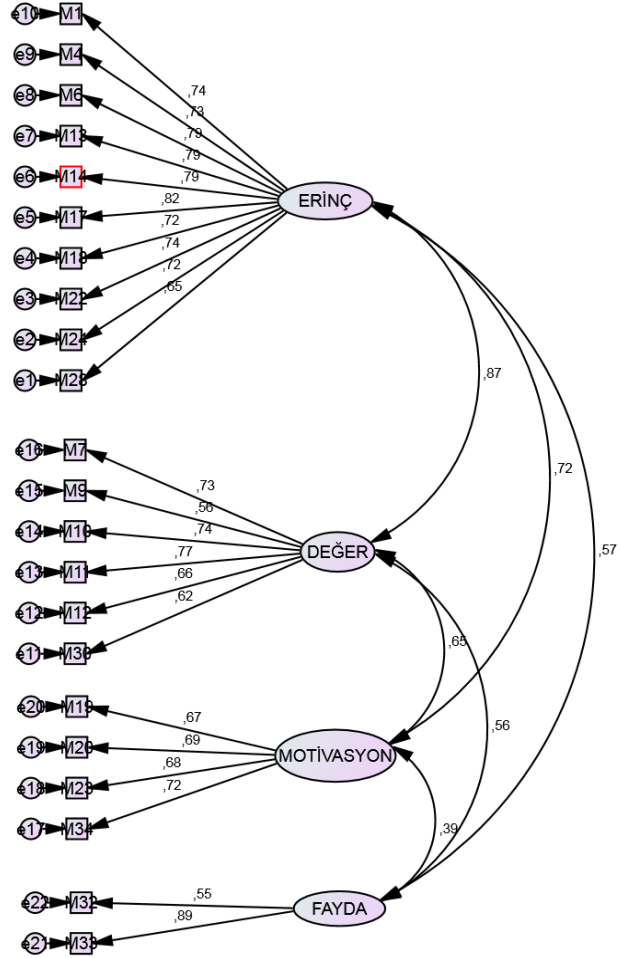
Uyum Ölçütleri	Uyum Değerleri
CMIN	635,242
DF (Sd)	203
CMIN/DF	3,129
p- Value	0,000
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation-Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü)	0,049
NFI (Normed Fit Index - Normlaştırılmış Uyum İndeksi)	0,938
TLI (Turker-Lewis Index)	0,951
RMR (Root Mean Square Residuals - Hata Kareler Ortalamasının Karekökü)	0,061
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual-Standart. Hata Kareler Ort. Karekökü)	0,0358
GFI (Goodness-of-fit Index - Uyum İyiliği İndeksi)	0,936
AGFI (Adjusted Goodness-of-fit Index – Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi)	0,920
CFI (Comperative Fit Index –Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)	0,957
RFI (Relative Fit Index - Göreli Uyum İndeksi)	0,929
IFI (Incremental Fit Index – Artan Uyum İndeksi)	0,957

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism
Course

PGFI (Parsimony Goodness of Fit Index - Sıkı İyilik Uyum İndeksi)	0,751
PNFI (Parsimony Normed Fit Index – Sıkı Normlaştırılmış Uyum İndeksi)	0,824

Tablo 8’de verilen uyum değerlerine bakıldığında, CMIN/DF oranının ≤ 5 (3,129) olması nedeniyle (Büyüköztürk ve Gülbahar, 2008; Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008; Çapık, 2014), RMSEA’nın 0,049 olması nedeniyle, GFI’nin 0,936 olması nedeniyle, AGFI’nin 0,920 olması nedeniyle, CFI’nin 0,957 olması nedeniyle, NFI’nin 0,938 olması nedeniyle, RFI’nin 0,929 olması nedeniyle ve IFI’nin 0,957 olması nedeniyle iyi uyuma sahip olduğu değerlendirilebilir. Diğer uyum indekslerinin ise, mükemmel kabul edilebilecek sınırlar içinde (Bartholomew, Knott ve Moustaki, 2011; Brown, 2006) olduğu söylenebilir. SRMR ise, ölçekten bağımsız bir uyum kriteridir. SRMR değeri, 0 ile 1 arasında bir değer alır. SRMR değeri, 0,01’den küçük olursa, bu durum iyi uyuma; 0,05’den küçük olduğunda ise kabul edilebilir bir uyuma işaret etmektedir (Brown, 2006; Kline, 2012; Yılmaz ve Çelik, 2009). Bu çalışmada SRMR değerinin $\leq 0,05$ ’den küçük çıkması (0,0358) kabul edilebilir bir uyumun göstergesidir.

Şekil 2: Doğrulayıcı Faktör Analizi (Path Diagram)

2.6. Standardize Edilmiş Regresyon Değerleri

Standardize edilmiş regresyon değerlerinin yaklaşık olarak ,70 civarında olması, ölçeğin geçerliğini yorumlamada bir diğer kanıt unsurudur. Bu bağlamda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik geliştirilen tutum ölçeğinin standardize edilmiş regresyon katsayı değerleri, tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Ölçeğin Standardize Edilmiş Regresyon Değerleri

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism
Course

Maddeler		Boyutlar	Yordama
M28	<---	ERİNÇ	,646
M24	<---	ERİNÇ	,716
M22	<---	ERİNÇ	,742
M18	<---	ERİNÇ	,716
M17	<---	ERİNÇ	,817
M14	<---	ERİNÇ	,786
M13	<---	ERİNÇ	,795
M6	<---	ERİNÇ	,793
M4	<---	ERİNÇ	,729
M1	<---	ERİNÇ	,740
M30	<---	DEĞER	,622
M12	<---	DEĞER	,664
M11	<---	DEĞER	,771
M10	<---	DEĞER	,744
M9	<---	DEĞER	,565
M7	<---	DEĞER	,726
M34	<---	MOTİVASYON	,722
M23	<---	MOTİVASYON	,680
M20	<---	MOTİVASYON	,692
M19	<---	MOTİVASYON	,668
M33	<---	FAYDA	,886
M32	<---	FAYDA	,550

Tablo 9'a göre ölçekteki maddelerin ,70 civarında katsayılara sahip olduğu görülmektedir. Bu durum ölçek maddelerinin, kabul edilebilir standart değerlere sahip olduğunu göstermektedir.

2.7. Güvenirlğe İlişkin Bulgular

Yapılan analizler sonucunda 22 madde ile son hali verilen ölçeğin, alt boyutları ve tamamına ilişkin güvenilirlik analizleri tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Ölçeğin İç Tutarlılığına İlişkin Bulguları

Faktörler	Cronbach's Alpha Katsayıları
Erinç	,927
Değer	,839
Motivasyon	,786
Fayda	,655
Toplam	,939

Tablo 10’da görüldüğü gibi erinç boyutu için ,927, değer boyutu için ,839, motivasyon boyutu için ,786, fayda boyutu için ,655 ve ölçeğin tamamı için (22 madde) ,939 katsayıları hesaplanmıştır. Özdamar (2002, s. 667) ve Tavşancıl’a (2002) göre; Cronbach Alpha katsayısının ,40’dan düşük olması ölçeğin güvenilir olmadığını; ,40-,59 arası düşük güvenilirlikte olduğunu; ,60-,79 arası oldukça güvenilir olduğunu; ,80-1,00 arası ise yüksek derecede güvenilir olduğunu gösterir. Özdamar (1999, s. 522) ise; ,60 ile ,80 arasındaki bir güvenilirlik katsayısına sahip ölçeklerin oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte Sipahi, Yurtkoru ve Çinko’ya (2008, s. 89) göre Cronbach Alpha değerinin 0,70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilebilir. Öte yandan soru sayısının az olduğu alt boyutlarda sınır değerini 0,60 ve üstü olarak kabul edildiği söylenebilir. Buna koşut olarak Nunnally (1978), yeni geliştirilen ölçekler için Alpha değerlerinin 0,60’tan biraz daha yüksek olabileceğini ifade etmektedir. Child’da (1970), ölçeklerin güvenilirliği konusunda Cronbach Alpha katsayısının 0,60 değerinden büyük olmasını, güvenilirliğin bir göstergesi olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda ölçeğin tüm alt boyutlarının Alpha değerleri, kabul edilebilir katsayıların üzerinde olduğu için, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. Ayrıca bu bulguların, ölçeğin birleştirici ve ayırıştırıcı geçerliği ile boyutsallığını da desteklediği (Anderson ve Gerbing, 1988) düşünülmektedir.

2.8. Ölçeğin Puan Dağılımı

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik geliştirilen tutum ölçeğinde yer alan maddeler 5’li likert tipi derecelendirme ölçeğine göre hazırlanmıştır. Ölçekte 1-5 arasında 4 aralık vardır. Her aralık, aralık sayısının madde sayısına bölünmesiyle bulunmaktadır. Bu bağlamda her aralığın 0,80’i (4:5=0,80) kapsamalı gerekmektedir. Puan aralığı şu şekildedir: (Yenilmez, 2008):

- 1,00-1,80 aralığı: Hiç Katılmıyorum,
- 1,81-2,60 aralığı: Katılmıyorum,
- 2,61-3,40 aralığı: Kısmen Katılıyorum,
- 3,41-4,20 aralığı: Katılıyorum,
- 4,21-5,00 aralığı: Tamamen Katılıyorum.

Tablo 11: Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin Puan Aralıkları

Alt Boyutlar		Likert Maddeleri				
Faktör	Sayı	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Erinç	10	10-18	18,1-26	26,1-34	34,1-42	42,1-50

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism
Course

Değer	6	6-10,8	10,9-15,6	15,7-20,4	20,5-25,2	25,3-30
Motivasyon	4	4-7,2	7,3-10,4	10,5-13,6	13,7-16,8	16,9-20
Fayda	2	2-3,6	3,7-5,3	5,4-7	7,1-8,7	8,8-10,4

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada, 8.sınıf öğrencilerinin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik tutumlarını saptamak amaçlanmıştır. Bu amaçla bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Taslak ölçek, başlangıçta 34 maddeden oluşmuştur. Ancak yapılan keşfedici faktör analizi (EFA) sonucunda, bazı maddelerin binişik olduğu görüldüğünden, bu maddeler ölçekten çıkarılmış ve ölçek maddeleri 23'e düşürülmüştür. Bu maddelere yönelik keşfedici faktör analizi tekrarlanmış ve herhangi bir sorun tespit edilememiştir. Daha sonra yapılan doğrulayıcı faktör analizi (CFA) sonucunda, 23 maddeye yönelik ölçeğin uyum indekslerinde, istenilen değerlerin yakalandığı görülmüştür. Öte yandan standardize edilmiş regresyon katsayı indekslerinde, 8. maddenin 0,5 değerinden bile düşük madde yüküne sahip olduğu belirlendiğinden, ilgili maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve analizler tekrarlanmıştır.

Ölçeğin 22 maddesi üzerinde çeşitli analizler yapılmıştır. Keşfedici (açımlayıcı) faktör analizi sonucunda, ölçeğin 4 faktör altında toplandığı belirlenmiş ve doğrulayıcı faktör analizi ile bu durum sınanmıştır. Birinci faktör T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin erinç boyutuna (M.17, M.18, M.6, M.24, M.14, M.4, M.13, M.22, M.1 ve M.28); ikinci faktör değer boyutuna (M.9, M.10, M.30, M.11, M.7 ve M.12); üçüncü faktör motivasyon boyutuna (M.19, M.20, M.34 ve M.23); dördüncü faktör ise fayda boyutuna (M.32 ve M.33) yönelik olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin tüm maddelere yönelik Cronbach's Alpha değeri ,939 ve alt boyutlarından; birinci faktör için ,927; ikinci faktör için ,839; üçüncü faktör için ,786 ve son olarak dördüncü faktör için ise ,655 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin birinci, ikinci ve üçüncü faktörlerinin güvenilirliğinin yüksek, dördüncü faktörün ise orta derecede olduğunu göstermektedir. Ayrıca geliştirilen ölçeğin alt boyutlarının birbirleriyle ve toplam ölçekle olumlu yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu bulgulanmıştır. Bu durum yapı geçerliğine yönelik bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Ölçekte bulunan her bir madde için, alt ve üst gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ve kabul edilen düzeyde ayırt edicilik özelliğine sahip olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin keşfedici faktör analizi (EFA) sonucunda ortaya çıkan 4 faktörlü yapısının, geçerliğini sınamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (CFA) yapılmıştır. CFA uyum değerleri incelendiğinde, ölçeğin CFA’da CMIN/DF’nin (X^2 ’nin serbestlik derecesine oranı), RMSEA, AGFI, GFI, CFI, NFI, NNFI, RFI ve IFI’nın iyi uyuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin, gerçek verilerle uyuma sahip olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, tüm uyum değerlerinde kabul edilen ölçütlere ulaşıldığı için, ölçeğin 4 faktörlü yapısının kullanılabilir ve geçerli bir modelin göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıca ölçeğin standardize edilmiş regresyon değerlerinin 0,7 etrafında dağılması, yordama derecesinin yüksek olduğunun göstergesidir.

Geliştirilen ölçek; (i) 8.sınıf öğrencilerinin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin tutumlarını tespit etmede, (ii) T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin tutum üzerinde etkili olan değişkenlerin saptanmasında, (iii) Çeşitli değişkenlerin bu derse ilişkin tutumlar üzerindeki yansımaları keşfedecek çalışmalarda, (iv) Farklı tutumlarla bu derse ilişkin tutum arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda, (v) Öğrencilerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılabilir. Bu bağlamda ölçek, deneysel ve betimsel araştırmalarda, 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik öğrenci tutumlarını ortaya koymak amacıyla işe koşulabilir.

Kaynaklar

- Abak, A., Eryılmaz, A. ve Fakıoğlu, T. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Fizikle İlgili Seçilmiş Duyuşsal Karakteristikleri İle Fizik Başarılarının İlişkisi. *V. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi*. (16-18 Eylül), ODTÜ: Ankara. http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/b_kitabi/PDF/Fizik/Bildiri/t101d.pdf adresinden 19.05.2008 tarihinde erişilmiştir.
- Akyüz, Y. (2000). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1 Türk İnkılabının Hazırlık Dönemi ve Türk İstiklal Savaşı*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.
- Altıkulaç, A. (2008). *8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Bir Öğretim Tekniği Olarak "Drama"*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, J. C., & Gerbing D. W. (1988). Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two-Step Approach. *Psychological Bulletin*, 103, 411-423. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.103.3.411>
- Anderson, L.W. (Ed.), Krathwohl, D.R. (Ed.), Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J., & Wittrock, M.C. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives (complete edition)*. New York: Longman.
- Balaban-Salı, J. (2006). *Tutumların Öğretimi*. Ali Şimşek (Ed.), İçerik Türlerine Dayalı Öğretim içinde (s.133-162), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Bartholomew, D. J., Knott, M., & Moustaki, I. (2011). *Latent Variable Models and Factor Analysis: A unified approach*. West Sussex: Wiley.
- Bloom, L., & Beckwith, R. (1989). Talking With Feeling: Integrating Affective and Linguistic Expression in Early Language Development. *Cognition & Emotion*, 3(4), 313-342.
- Brown, T. A., (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. The Guilford Press, New York, 475 p.
- Brownlow, C. (2004). *SPSS Explained*. London: Routledge.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. ve Gülbahar, Y. (2008). Değerlendirme Tercihleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (H.U. Journal of Education), 35, 148-161. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/hunefd/article/viewFile/5000048501/5000045821> adresinden 22.10.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Child, D. (1970). *The Essentials of Factor Analysis*. London: Holt, Rinehart & Winston.
- Child, D. (2006). *The Essentials of Factor Analysis*. London: Continuum International Publishing Group.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. (2th Edition), Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 17(3). 196 – 205.
- Çiftçi, B. (2012). 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Harmanlanmış Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya ve Ders Yönelik Tutuma Etkisi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, R. ve Açıkse, E. (2006). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk İlkeleri*. Manas Yayıncılık, Elazığ.
- Dunn-Rankin, P. (2004). *Scaling Methods*. London: Routledge. http://www.researchgate.net/publication/279526642_Geerlik_ve_gvenirlik_almalarnda_dorulayc_faktr_analizinin_kullanm adresinden 22.10.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Fabrigar, L. R., & Wegener. D. T. (2011). *Exploratory Factor Analysis*. Oxford: Oxford University Pres.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.

<http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=buschmanart>
adresinden 11.10.2015 tarihinde erişilmiştir.

- Karagöz, Y. ve Kösterelioğlu, İ. (2008). "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu ile Geliştirilmesi." *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 81-98.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kline, B. R. (2012). *Assumptions of Structural Equation Modeling*. In R. Hoyle (Ed.), *Handbook of structural equation modeling* (pp. 111-125). New York: Guilford Press (Print proof).
- Köçer, M. ve Demir, S. B. (2009). Atatürk İlke ve İnkıplarına Yönelik Olarak Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 877-887.
- Malmivuori, M. L. (2001). *The Dynamics of Affect, Cognition and Social Environment in the Regulation of Personal Learning Processes: The Case of Mathematics*. University of Helsinki Department of Education Research (Report 172). Finland: Helsinki University Press.
- MEB. (2018). *T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı* (Ortaokul 8. Sınıf). Ankara: MEB. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812104016155%C4%B0NKILAP%20TAR%C4%B0H%C4%B0%20VE%20ATAT%C3%9CRK%C3%87%C%9CL%C3%9CK%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI.pdf> adresinden 08.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Morgan, C. T. (2005). *Öğrenmenin İlkeleri, Psikolojiye Giriş*. (Çev. İffet Dinç). 16. Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. Yayın No: 05-06-Y-0057-10, Ankara: Meteksan A.Ş.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi* (2. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Özdamar K. (2002). *Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitapevi, 661-673.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Karikatür Kullanmanın Öğrenci Başarısına ve Ders Karşı Tutumuna Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pett, M. A., Lackey, N. R., & Sullivan, J. J. (2003). *Making Sense of Factor Analysis. The Use of Factor Analysis for Instrument Development in Health Care Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Pooley, J. A., & O'Connor (2000). Environmental Education and Attitudes: Emotions and Beliefs are What is Needed. *Environment and Behavior*, 32(5), 711-723.
- Sapancı, A. (2005). *İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Duyuşsal Özelliklerinin Matematik Dersindeki Öğrenme Düzeyi ile İlişkisi* (Kayseri Örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Selvi, H., Şahin, E. ve Demir, M. (2006). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Sezgin ELBAY- Erdoğan KAYA

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması
A Study for Developing Attitude Scale Towards History of Turkish Revolution And Kemalism
Course

- Simpson, R. D., Koballa Jr, T.R., Oliver, J. S., & Crawley, F. E. (1994). *Research on the Affective Dimension of Science Learning*. In D. Gabel (Ed.), *Handbook of research on science teaching and learning* (pp. 211-234). New York: Macmillan.
- Sipahi B., Yurtkoru, E. S., Çinko M., (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tabachnick, B. G., & Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Fourth Edition). Allyn and Bacon, MA.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (2009). *Türk Tarihi İçinde Atatürk ve Cumhuriyet*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Thompson, T. L., & Mintzes, J. J. (2002). Cognitive Structure and the Affective Domain: On Knowing and Feeling in Biology. *International Journal of Science Education*, 24(6), 645-660.
- Turgut, M. F. (1990). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları* (7. Baskı). Ankara: Seydam Matbaacılık.
- Ünal, M. A. ve Halaçoğlu, A. (1997). *Türk İnkılabı Tarihi ve Atatürk İlkeleri*. Isparta.
- Yavuz, G. (2006). *Dokuzuncu Sınıf Matematik Dersinde Problem Çözme Strateji Öğretiminin Duyuşsal Özellikler ve Erişime Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yenilmez, K. (2008). "Open Primary Education School Students' Opinions About Mathematics Television Programmes" *Turkish Online Journal of Distance Education – Tojde*, 9(4), 176- 189.
- Yeşiltaş, E. ve Yılmaz, A. (2015). T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutum Ölçeği; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Zeitschrift Für Dir Welt Der Türksen / Journal of World of Türks*, 7(3), 233-254.
- Yılmaz, V., Çelik, E. H., (2009). *Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Pegem Akademi, Ankara 2009.
- Yurdagül, N. (2005). *The Relationship Between The Affective Variables And Achivement of Students Learning English As A Foreign Language At The Preperatory Classes of Gazi University*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Walkey, F., & Welch, G. (2010). *Demystifying Factor Analysis: How It Works And How To Use It*. Bloomington: Xlibris, Cor